

Guía Docente				
Datos Identificativos			2023/24	
Asignatura (*)	Dimensión ética e procesos educativos na acción social		Código	615525004d
Titulación				
Descriptor				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	2º cuatrimestre	Primeiro	Obrigatoria	6
Idioma	Galego			
Modalidade docente	Non presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Pedagogía e Didáctica			
Coordinación	Serantes Pazos, Araceli		Correo electrónico	araceli.serantes.pazos@udc.es
Profesorado	Barba Núñez, María		Correo electrónico	maria.barba@udc.es
	Candedo Gunturiz, Maria Dolores Fatima			dolores.candedo@udc.es
	Serantes Pazos, Araceli			araceli.serantes.pazos@udc.es
Web				
Descrición xeral	A materia parte do cuestionamento da primacía da razón instrumental en todos os ámbitos da vida (tamén no social), orientada ao cálculo de probabilidades para lograr o máximo beneficio. Unha racionalidade que non garante a xustiza, porque que algo sexa tecnicamente posible non significa que sexa humanamente aceptable. Son precisas as dúas dimensións, técnica e ética. Así, fronte ao relativismo moral propio da postmodernidade neoliberal, onde non hai criterios éticos compartidos, todo vale e vale igual, defendemos unha ética cívica universal, dialóxica, participada, argumentada. Unha ética aplicada entendida como saber práctico encamiñado a tomar decisións prudentes e moralmente xustas (Adela Cortina). Compartimos con Joan Canimas a necesidade de converter a ética nunha práctica subversiva ademais de reflexiva (que indague nas sombras, nas grietas, nos límites) e situacionista, que promova situacións nas que sexan posibles outras formas de vida e alteridade desexables. Na materia, trasladamos esta práctica a diferentes ámbitos de acción social: servizos sociais, prostitución, diversidade funcional, persoas maiores, educación ambiental e social en xeral. Ademais, en tanto que ética aplicada, a materia ten como obxectivo ser capaces de identificar problemas e dilemas éticos na práctica social e ter ferramentas para atopar respostas dialóxicas aos mesmos.			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias / Resultados do título	
Integrar a racionalidade ética na acción social profesional	AM1	BM1	CM1
	AM2	BM2	CM3
	AM4	BM4	CM5
	AM5	BM8	CM6
	AM8	BM12	CM7
		BM13	
		BM14	
		BM19	
		BM20	
		BM21	
		BM22	

Analizar e valorar procesos educativos de participación e promoción da autonomía das persoas, grupos e comunidades	AM6	BM1	CM1
	AM7	BM5	CM2
	AM8	BM6	CM3
		BM8	CM4
		BM12	CM5
		BM13	CM6
		BM14	CM7
		BM18	
		BM20	
Identificar problemas e dilemas éticos asociados aos principios de xustiza, autonomía, liberdade, sostenibilidade, protección, confidencialidade, entre outros	AM1	BM1	CM1
	AM2	BM2	CM3
	AM3	BM4	CM4
	AM4	BM5	CM5
	AM5	BM8	CM6
		BM14	CM7
		BM21	
		BM22	
Utilizar o enfoque dialóxico para a abordaxe de conflitos éticos e a toma de decisións	AM1	BM1	CM1
	AM2	BM2	CM2
	AM3	BM4	CM3
	AM4	BM5	CM4
	AM5	BM6	CM5
	AM6	BM8	CM6
	AM7	BM12	CM7
	AM8	BM13	
		BM18	
		BM19	
		BM20	
		BM21	
		BM22	

Contidos	
Temas	Subtemas
1. Razón instrumental versus razón moral: ética dialóxica	1.1 O triunfo da razón instrumental: consecuencias na acción social 1.2 Razón moral e ética dialóxica
2. Xustiza social, democracia e cidadanía	2.1 Democracia radical e democracia participativa 2.2 Cidadanía Global e educación para o desenvolvemento 2.3 Movementos sociais e sostenibilidade
3. Dignidade como fundamento: autonomía e toma de decisións	3.1 Liberdade e neoliberalismo 3.2 Informes técnicos e confidencialidade como dilema
4. Fontes e dilemas de conflitividade moral: límites dos principios éticos	4.1 Cuestións, problemas e dilemas morais 4.2 Estratexias para a xestión de dilemas 4.3 Principios éticos na avaliación

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais

Análise de fontes documentais	A1 A2 A4 A7 A8 B1 B2 B4 B12 B18 C3 C4	0	52	52
Prácticas a través de TIC	A1 A2 A3 A4 A5 A6 A7 A8 B1 B2 B4 B5 B6 B8 B12 B13 B14 B18 B19 B20 B21 B22 C1 C3 C4 C7	0	32	32
Portafolios do alumno	A1 A2 A3 A4 A5 A6 A7 A8 B1 B2 B4 B5 B6 B8 B13 B14 B18 B19 B20 B21 B22 C1 C2 C5 C6 C7	0	56	56
Atención personalizada		10	0	10
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Análise de fontes documentais	Técnica metodolóxica que supón a utilización de documentos audiovisuais e/ou bibliográficos (fragmentos de reportaxes documentais ou películas, noticias de actualidade, paneis gráficos, fotografías, biografías, artigos, textos lexislativos, etc.) relevantes para a temática da materia con actividades especificamente deseñadas para a análise dos mesmos. Pódese empregar como introdución xeral a un tema, como instrumento de aplicación do estudo de casos, para a explicación de procesos que non se poden observar directamente, para a presentación de situacións complexas ou como síntese de contidos de carácter teórico ou práctico.
Prácticas a través de TIC	Durante o desenvolvemento da materia, iranse propoñendo actividades vinculadas aos contidos traballados nas sesións, tales como: barómetro de valores, foros virtuais, estudos de caso, cartografía social... Ten como finalidade afondar na reflexión sobre un tema, promovendo a discusión e o diálogo entre o estudantado.
Portafolios do alumno	Dossier ordenado por seccións, debidamente identificadas e paxinadas, no que se recollen os rexistros e/ou materiais produto das actividades de aprendizaxe realizadas polo estudantado de forma grupal.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Portafolios do alumno	O acompañamento e titorización realizarase mediante reunións individuais ou grupais acordadas co alumnado e realizadas mediante Teams. Para o estudantado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, acordarase ao inicio do curso un calendario específico de titorías compatible coa súa dedicación.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación

Prácticas a través de TIC	A1 A2 A3 A4 A5 A6 A7 A8 B1 B2 B4 B5 B6 B8 B12 B13 B14 B18 B19 B20 B21 B22 C1 C3 C4 C7	Valorarase a participación nas actividades propostas durante o desenvolvemento da materia, especificamente no que se refire a: - Comprensión dos contidos abordados. - Apoio na documentación traballada. - Calidade das argumentacións (coherencia lóxica, capacidade explicativa...). - Creatividade das achegas. - Capacidade de establecer conexións coa experiencia (exemplificación). - Problematicación e cuestionamento. - Claridade e corrección lingüística.	20
Portafolios do alumno	A1 A2 A3 A4 A5 A6 A7 A8 B1 B2 B4 B5 B6 B8 B13 B14 B18 B19 B20 B21 B22 C1 C2 C5 C6 C7	Recole as prácticas, reflexións, estudos de casos... arredor dos contidos abordados nas diferentes sesións. Valorarase: a capacidade de análise e reflexión en relación aos contidos abordados na materia; o grao de profundidade e da argumentación; a capacidade para establecer sinerxías; o tratamento dunha linguaxe propia do contexto disciplinar; a utilización das fontes documentais da materia; e a presentación.	80

Observacións avaliación

Na segunda oportunidade avalíanse as mesmas tarefas que na primeira: seminario e cartafol.

A cualificación das prácticas a través de Moodle, non é recuperable para a segunda oportunidade de avaliación. Gardarase a nota acadada na primeira oportunidade, derivada da participación no proceso de desenvolvemento da materia.

Fontes de información

Bibliografía básica	- Vilar, Jesús (2013). Cuestiones éticas en la Educación Social. Barcelona: UOC - Román, Begoña (2016). Ética de los servicios sociales. Barcelona: Herder - Sánchez-Valverde, Carlos (2013). Informe y confidencialidad en educación social. Educación Social. Revista de intervención socioeducativa, 55, 146-163. - Comité de Ética de los Servicios Sociales de Cataluña (2014). La confidencialidad en la intervención social: recomendaciones del Comité de Ética de los Servicios Sociales de Cataluña. . Generalitat de Catalunya. - Ballester, Alberto; Úriz, María Jesús e Viscarret, Juan Jesús (2012). Dilemas éticos de las trabajadoras y los trabajadores sociales en España. Papers, 97/4, 875-898 - Taylor, Charles (1994). Ética de la autenticidad. Barcelona: Paidós - Canimas, Joan (2017). Ética aplicada a la educación social. Barcelona: UOC - Piniagua Fernández, Rosario (2015). La ética del cuidado y mayores: Los cuidados a las personas mayores desde un horizonte ético y en la búsqueda de la calidad de vida. Madrid: Fundación Europea para el Estudio y Reflexión Ética - Idareta-Goldaracena, Francisco e Ballester-izquierdo, Alberto (2013). Ética, paternalismo y burocracia en el trabajo social. Portulalia, 13(1), 27-35 - Fraser, Nancy (2011). Dilemas de la Justicia en el siglo XXI. Género y Globalización. Universitat de les Illes Balears - Cortina, Adela (2001). Ética aplicada y democracia radical. Madrid: Tecno - Cortina, Adela (2015). Razón instrumental, razón moral. Eidon, 43, 4-15 - VV.AA (2010). La Democracia en Acción: Una visión desde las metodologías participativas. . Madrid: Antígona - Grupo promotor del Comité de ética en intervención social del principado de Asturias (2013). La confidencialidad en Servicios Sociales. Guía para mejorar las intervenciones profesionales. Consejería de Bienestar Social y Vivienda del Principado de Asturias. - Martínez Rodríguez, Teresa; Díaz-Veiga, Pura; Rodríguez Rodríguez, Pilar; Sancho Castiello, Mayte (2015). Modelo de atención centrada en la persona. Cuaderno práctico 11: Vida cotidiana. Los cuidados personales. Donostia: Departamento de Empleo y Políticas Sociales del Gobierno Vasco y Matia Fundazioa - Rodríguez-Romero, M. Mar e Serantes-Pazos, Araceli (2010). Educación ambiental e novos movementos sociais: aportacións para o cambio educativo. ambientalMENTE sustentable, n. 11-12, pp. 101-121 - Andreotti, Vanessa (2014). Educação para a Cidadania Global ? Soft versus Critical. Sinergias ? diálogos educativos para a transformação social, n. 1, pp. 57-66 - Canimas, Joan (2017). ¿Cómo resolver problemáticas éticas?. Barcelona: UOC - Gimeno, Beatriz (2012). ¿Es la prostitución un problema moral? En, La prostitución (pp.85-116). Barcelona: Bellaterra - Honneth, Axel (2014). El derecho de la libertad. Esbozo de una eticidad democrática. Madrid: Clave Intelectual
Bibliografía complementaria	- Goikoetxea, María Jesús; Zurbanoaskoetxea, Lourdes; Mosquera, Álvaro e Pablos, Begoña (2015). Código Ético para la atención sociosanitaria a las personas mayores. Cuadernos Deusto de Derechos Humanos, nº 78.. Bilbao: Universidad de Deusto - Goikoetxea Iturregui, Marije e Etxaniz Urteaga, Nerea (coords.) (2013). Atención integral a las personas mayores al final de la vida. Guía de recomendaciones éticas. Donostia: Gobierno Vasco. Departamento de Empleo y Políticas Sociales - Garrido, Mª Isabel e Ruiz, Ramón (Eds.) (2014). Democracia, gobernanza y participación. Valencia: Tirant lo Blanc - Loach, Ken (1994). Ladybird Ladybird. Barcelona: Cameo-Media - LaGravenese, Richard (2007). Diarios de la calle. Madrid: Paramount Home Entertainment España - Zubero, Imanol el al. (2015). Municipios y participación ciudadana. Madrid: Fuhem - Loach, Ken (2016). I, Daniel Blake. Barcelona: Cameo-Media - Daniels, Lee (2010). Precious. Madrid: Warner Bros - Tavernier, Bertrand (1999). Hoy empieza todo. Barcelona: Manga Films

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

Nas clases sosterase o principio de debate democrático, escoitando e respectando todas as opinións en torno aos temas tratados, tanto de parte do profesorado como do alumnado.

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías